

Pia Aho

NYPLÄTYT KIRJAIMET

Kuvataiteen koulutusohjelma
Kalligrafian suuntautumisvaihtoehto
2016

NYPLÄTYT KIRJAIMET

Aho, Pia
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma Kalligrafian suuntautumisvaihtoehto
Joulukuu 2016
Ohjaaja: Kespersaks, Veiko
Sivumäärä: 27

Asiasanat: kalligrafia, nyplätyt, kirjaimet, pitsiä, pellava

Opinnäytetyöni ajatus lähti siitä kun äitini oli näköpiirissäni nyplännyt jo vuosia. Saamatta minua kuitenkaan innostumaan asiasta silloin. Joten nyt sitten oli minun vuoroni. Siis se mitä en ollut koskaan tehnyt! Juu teoria oli kyllä päässä miten se ta-pahtuu, muttei käytäntö ei kun ja tuumasta toiseen.

Kurssille saamaan alkuopit ja kokeiluja tehtiin lankojen suhteen. Mutta miten se sanotaankin vanhassa vara parempi! Pellavalangalla oli sittenkin parempi tehdä. Värit tuli siinä haettua reissulla. Hyvät värit tulikin. No sitten alkoi se taustan miettiminen ja löytyihän sekin. Mustaa sen olla piti, että värit pääsi oikeuksiinsa.

Tässä sai sitten taidon jota edelleenkin jatkan eteenpäin. On äidin kesken jääneet työt ja omat tulevat työt. Suunnitelmia on.

Opinnäytetyöni on ehkä pala uutta pitsinnypläyksen saralla. Ei tietääkseni kirjaimia ole kukaan nyplännyt. Siinä on myös pala mennyttä äitini nypläämä liina, joka on hieno asia. Taulu jonka voi ripustaa seinälle kun sille paikka löytyy. Ennen sitä se käy näyttelyssä.

TWIDDLED LETTERS

Aho, Pia

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Fine Arts with specialization in calligraphy

December 2016

Supervisor: Kespersaks, Veiko

Number of pages: 27

Keywords: calligraphy, twiddled, letters, lace, linen

To start to think my work begun that. My mother haved twiddled in my sigth for years. I wasn't interested about twiddling on time. So I thought now it's my time now. Something that Ihaven't done never. Yes I know the theory but not how to do it. So get it started.

Have to go to course and test different yarn to work. How we say it, better do the old ways. Linen yarn was better to do it. Colours I pick up from the tour we did. Colours were good. After that have to start to think fabric where to lay the letters. So I found it. It was black that the colours came out nice.

Same time I did my work I learn the skill to go forward. There is my mothers todo works and my future work.

My thesis is peace something new in twiddling that done. I dont know that anyone have done the latters before. There is too peace of something from the past. It's my mothers twiddled linen it's nice that she is in my work. It's a pice of art that you can hang on the wall. Before that'll be done it's going to show in my town where I live

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TUTKIMUKSIA	6
2.1	Taiteen vaikutus elämässä	6
2.2	Yhteisötaide	6
2.3	Taiteilijan rooli yhteisötaiteessa	8
3	TYYLIT	11
3.1	Kalligrafia	11
3.2	Italic	12
3.3	Piirretyt kirjaimet	13
4	NYPLÄÄMINEN	16
4.1	Nypläämisen historia	16
4.2	Nypläämisen nykypäivää	17
5	NYPLÄTTYJEN KIRJAINTEEN VALMISTUS	19
5.1	Pitsinnypläyksestä ja muusta	25
	LÄHTEET	27

1 JOHDANTO

Ensimmäiset askeleet kirjaimiin kaikkihan ottaa koulussa. Mutta sen jälkeen asia on jokaisen omassa harkinnassa mihin suuntautuu harrastuksissaan. Jo ennen varsinaisiakursseja olin alkanut harrastaa erilaisia itse keksittyjä tekstaustyyliä. sen jälkeen kun löysin Ahjolan opiston kalligrafiakurssit

Kun lopputyötä piti aloittaa ajattelemaan. Ensin tuli mieleeni toteuttaa se kutomalla, olinhan kutonut niin kauan. Mutta se ei osunut eikä uponnut opettajaan. Luovana ihmisenä en ymmärtänyt sitä, että asia olisi niin vaikeaa kuin se esitettiin. Joten hylkäsin asian. Sen sijaan hyppäsin tuiki tuntemattomaan. Mutta vain tekotavaltaan, jota en tässä vaiheessa vielä ollut toteuttanut lainkaan. Katsellut vuosia vierestä, kun äitini nypläsi. Nyt oli ensi askeleet otettava paikallisen opiston kurssilta, ei ollut äitiä enää opettamassa. Vaikka ei siitä niin olisi mitään tullutkaan.

Syksyllä ilmoittauduin paikallisen opiston kurssille ja opiskelut käyntiin. Syys- ja kevätlukukausi siinä vierähti, ennen kuin aloitin oman projektini. Kaikki oli aloitettava alusta. Kirjaimiin ei ollut valmista pohjaa. Pohjaan on yleensä merkittynä neulan paikat. Nyt e ollut sellaisia käytettävissä. Pohjana käytin Piirrettyjen kirjainten kurssin kursivoidun Italicin kirjaimia. Toisaalta oli hyvä ei ollut valmiita pohjia olemassa, orjuuttamassa tekemän niiden mukaan.

Takana vain yhden lukukaudet, lähdin niitä tekemään. Aikaa siinä ensin vierähti niin, että alkoi pelätä ettei ehdi ajoissa. Mutta niin kuin lopussa osoittautuu, ehdittiin tekemään aika paljonkin.

Tapa jolla työtäni aloin toteuttaa, ei aivan tuiki tavallinen ole joka paikassa. Sillä on oma historiansa muuallakin kuin Suomessa. Hienoa on osata jotakin sellaista. Vaikkei nykypäivinä, nyplätyt pitsit ainakaan ole niin käytännöllisiä mihin vaate maailmassa on totuttu.

2 TUTKIMUKSIA

2.1 Taiteen vaikutus elämässä

”Taide vie elämässä eteenpäin. Taide ja psykiatria ovat liitossa siksi, että ne toimivat samalla tiedostamattoman alueelle. Tutimuksissa on saatu yllättäviä tuloksia ihmisiltä joilla aivot ovat tavalla tai toisella vaurioituneet. Asian toteaa artikkelissaan Tampereen Yliopiston sosiaalipsykiatrian professori. Eniten on tuloksia musiikista aivotutkimuksissa.” (Päivi Rajamäki Julkaistu Mielenterveys-lehdessä 1/16)

2.2 Yhteisötaide

“Yhteisötaide on taiteellisen toiminnan muoto, jonka lähtökohtana on yhteisö. Yhteisötaiteessa keskeistä on yhteisön osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja esittämiseen, taiteilijan toimiessa ikään kuin ohjaajana tai tuottajana. Yhteisötaiteessa taide toimii välineenä, jonka avulla pyritään muuttamaan osallistujien sosiaalista todellisuutta.” (Mikkelin amk 2008)

“Syrjäytymisen ja huono-osaisuuden kasaantuminen ja jopa lisääntyminen on korostunut yhteiskunnallisessa keskustelussa. Suomalaisen hyvinvointipolitiikan voidaan nähdä olevan tilanteessa, jossa sen uusiutuminen on välttämätöntä. Uutta sisältöä on alettu hakea taiteesta ja kulttuurista. Taiteen ja kulttuurin hyvinvointia edistävä vaikutus on huomattu: ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ei riitä vain terveys ja toimeentulo, vaan ihminen tarvitsee jokapäiväiseen elämäänsä myös taidetta ja yhteyttä omaan luovuuteensa.” (Mikkelin amk 2008)

“Hyvinvoinnin edistämiseksi taiteen ja kulttuurin menetelmin on erityisesti yhteisöllisillä taidemuodoilla keskeinen asema. Yhteisötaide voi toimia tietoisesti ja järjestelmällisesti yhteiskuntaa muokkaavana ja muuttavana toimintamuotona. Yhdessä tekemisen ja jakamisen, yhteisössä tapahtuvan muutoksen, lisäksi yhteisötaide voidaan liittää valtiota ja yhteiskuntaa hyödyntäviin päämääriin. Yhteisötaide voi toimia kansalaisten syrjäytymistä ehkäisevänä sosiaalipoliittisena välineenä ja sen avulla voidaan

kiinnittää huomio yhteiskunnallisiin epäkohtiin ja saada aikaan muutosta.” (Mikkelin amk 2008)

“Yksilöllisyyttä ja tehokkuutta korostavassa kiireen leimaamassa yhteiskunnassa monet ihmiset ovat vieraantuneita arjesta ja elämästä. Taide antaa mahdollisuuden etsiä, tuottaa ja luoda arjen innovaatioita, sosiaalisia kontakteja ja yhteisöllisyyttä, ja siten osoittaa uudelleen arjen arvo ja merkitys. Keskusteltaessa syrjäytymisestä ja huono-osaisuudesta on erityisesti kiinnitetty huomiota nyky-yhteiskunnan yhteisöllisyyden puutteeseen. Yhteisölliset taidemuodot voidaan tätä kautta nähdä mahdollisuutena yhteisöllisyyden lisäämiseen, ja edelleen hyvinvoinnin edistämiseen. Täten yhteisötaitteen kaltaiselle taiteellisen toiminnan muodolle voidaan sanoa olevan yhteiskunnassamme tilaus. Taiteeseen ja kulttuuriin sijoittamalla ajatellaan ainakin jossakin määrin torjuttavan yhteiskunnallista syrjäytymistä, työttömyyttä ja alueellista rappeutumista.” (Mikkelin amk 2008)

“Taiteen on perinteisesti ajateltu edistävän yksilöiden esteettistä herkkyyttä ja luovaa kapasiteettia. Nykyisin taide ja estetiikka nähdään selvemmin myös yksilön ja yhteisön merkittäväksi voimavaraksi ja taiteen opetus myös sosiaalisen muutoksen välineenä. ”Taide tuo erilaisia ihmisiä yhteen jakamaan ja vaihtamaan ajatuksiaan, aikaansa ja tunteita. Samalla taide tuo vääjäämättä esiin myös maailman moniarvoisuuden. Näkemysten mukaan ”Taide opettaa luopumaan tutuista ja turvallisista ratkaisuista, sillä luovuus edellyttää epävarmuuden sietokykyä. Niinpä taiteen tulee antaa kokemuksia tilanteista, joita ei pystytä suunnitelmallisesti kontrolloimaan. Siten kokemusperäisesti pystytään toimimaan myös arjen tilanteissa, joissa valmiit ratkaisumallit eivät kelpaakaan.” (Mikkelin amk 2008)

“Taide ei kuitenkaan toimi automaattisena elämänlaatua kohottavana piristysruiskeena eikä ihmelääkkeenä yhteisöllisyyden puutteeseen. Taide tähtää muutokseen, mutta saavuttaa harvoin valmista. Osallistavan taiteen lopputulosta on mahdotonta ohjata tai määrätä, sillä se perustuu monien epävarmojen ja ennakoimattomien tekijöiden päälle. Taiteelliset projektit eivät myöskään yksinään voi ratkaista syvälle juurtuneita sosiaalisia ongelmia, ja siksi taide tulisikin liittää osaksi muita vaikuttamisen muotoja. Vaikka taiteella ei voidakaan suoraviivaisesti synnyttää hyvinvointia, ei ihan vailla perusteita hyvinvointiyhteiskunta sitä kutsu elvyttäjäksi.” (Mikkelin ank 2008)

“Taide vaikuttaa monilla tavo yhteisotaide.weebly.com/yhtesoumltaiteen.html illa, eikä yhtä tietynlaista taide-elämystä ole olemassa. Taiteen vaikutus riippuu taiteentekijän sille asettamista tavoitteista. Toisaalta taiteen vaikutus ja sen aikaansaama elämys riippuvat myös vastaanottajan odotuksista: miten taidemaailma suhtautuu teokseen ja miten paljon yksittäinen ihminen taiteita arvostaa.” (Mikkelin amk 2008)

2.3 Taiteilijan rooli yhteisötaiteessa

“Kuten jo aiemmin on todettu, yhteisötaiteessa ei ole kysymys taiteilijan esityksestä yleisölle. Yhteisötaiteessa taiteilijan rooli yksinäisestä luovan työn tekijästä, ideoijasta ja toteuttajasta, muuttuu. Perinteisesti myyttisenä nähty taiteilija laskeutuu arjen tasolle ja asettaa itsensä yhteisön keskelle kansalaiseksi. Hän tarjoaa taitonsa ja tietonsa yhteisön käyttöön ja harjoittaa taitojaan toisten hyväksi. Näin ollen taiteilija toimii edelleen oman ammattinsa edustajana, muttei välttämättä tuota itse mitään. Taiteilija toimii pikemminkin taiteellisen toiminnan mahdollistajana, organisaattorina, joka ideoi ja järjestää edellytyksiä toiminnalle. Siinä, missä taiteilija perinteisesti pyrkii tuomaan esiin parhaat puolet itsestään, yhteisötaiteessa hän pyrkii tuomaan esiin parhaat puolet toisista.” (Mikkelin amk 2008)

“Yhteisötaiteessa taiteilijan roolin, kuten yleisön ja yhteisön osallistumisenkin, suhteen on erilaisia painotuksia. Taiteilijan rooli vaihtelee projektin mukaan, ja jopa yksittäisen projektin sisällä. Taiteilijan rooli voi vaihdella näkyvämmästä organisoijasta ja innostajasta huomaamattomampaan olosuhteiden järjestäjän rooliin. Taiteilija voi toimia yhteisötaiteessa ohjaajana ja tuottajana. Taiteilija voi vastata teoksen visuaalisen ilmeen toteuttamisesta kokonaan tai vastuu voidaan jakaa kaikkien osallistujien kesken.” (Mikkelin amk 2008)

“Sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta taiteilija voi toimia yhteisötaiteessa innostajana, jonka tehtävänä on toimia katalysaattorina: hän auttaa aikaansaamaan prosesseja, joiden varsinaisina toteuttajina ovat ihmiset itse. Innostaja on läsnä yhteisön ihmissuhteissa ja ihmisten arkipäivän elämässä. Tällöin taiteilijan omat asenteet, odotukset ja uskomukset sekä persoonalliset piirteet ovat oleellisen tärkeitä. Innostaja on

toimija, joka herkistää ryhmiä aloitteellisuuteen ja yhdistää ihmiset ympäristöönsä motivoituneiden heissä tutkimisen, luovuuden, reflektion ja sosiaalisen organisoitumisen taitumuksia.” (Mikkelin amk 2008)

“Taiteilijan roolin voidaan joissakin tapauksissa nähdä myös lähenevän kouluttajan roolia. Taiteilijan tehtävänä on tällöin yhteisten sosiaalisten kokemusten jakaminen arkipäivästä nousevien kysymysten keskellä. Tavoitteena on mahdollisimman erilaisien yhteisöjen saavuttaminen, ja taiteen tekemisen lisäksi tarvitaan toiminnasta tiedottamista.” (Mikkelin amk 2008)

“Kokijana taiteilija toimii suhteellisen yksityisesti ja hänen toimintaansa luonnehtivat subjektiivisuus ja empatia, kokeva oleminen. Taiteilija astuu vieraalle, toisen alueelle, esittää huomionsa ihmisistä ja paikoista oman sisäisen käsittelynsä kautta raportoimalla niistä taiteensa kautta. Tällöin hänestä tulee toisten ihmisten kokemusten välittäjä ja taiteellisesta työstä kanssakäymisen seuraus. Teos voi toimia vertauskuvana osallistujien kokemuksille, ja taiteilija toimia välittävänä johtimena.” (Mikkeli amk 2008)

“Reportterina tai raporttoijana taiteilija kerää tietoa toisten saatavaksi ja herättää ihmisten huomion johonkin tiettyyn asiaan. Taiteilija keskittyy valitsemansa tilanteen arviointiin ja kerää materiaalia eteenpäin välitettäväksi. Paljastuvasta tiedosta muodostuu seuraava myötätunnon askel, jolloin ei kuitenkaan vielä etsitä vastauksia asetettuihin kysymyksiin. Reportterina taiteilija voi pyrkiä heijastamaan aineistoa ilman arvottavaa tehtävää tai kiinnittämään huomion johonkin tiettyyn erityiskysymykseen. Tällöin taiteilija pyrkii tietoisesti selvittämään aineistoa ja samalla välttämään sattumanvaraisia valintoja.” (Mikkeli amk 2008)

“Analyyttikkona taiteilija on omaksunut analyttisen asenteen; teokset ovat usein käsitteellisiä ja työn esteettinen luonne ilmenee pikemminkin ideoiden kautta kuin visuaaliseen todellisuuteen kiinnittyen. Taiteilijan analysoidessa sosiaalista tilannetta taiteensa kautta teoksen kuvakielen merkitys korvautuu tekstuaalisilla ominaisuuksilla.” (Mikkeli amk 2008)

“Aktivistina toimiminen on taiteilijalle vaativinta. Taiteilija toimii tällöin kaikkein julkisimmin, usein osana eri alojen asiantuntijoista koostuvaa työryhmää. Taiteilija työskentelee kiinteässä yhteistyössä yhteisön kanssa ja pyrkii saamaan aikaan muutosta erilaisin konkreettisin toimenpitein. Aktivismissa taiteen tekeminen yhdistyy paikallisiin, kansallisiin tai kansainvälisiin tilanteisiin ja yleisö on näissä tilanteissa aktiivisena osallistujana. Aktivistina taiteilija asettaa itsensä kansalaisaktivistin asemaan voidakseen toimia eräänlaisena muutoskatalysaattorina. Aktivistina taiteilija kyseenalaistaa taiteellisen asennoitumisen ensisijaisuuden toimintansa lähtökohtana ja ryhtyy tuottamaan merkityksiä yhteistyössä yleisön kanssa.” (Mikkeli amk 2008)

“Yhteisötaiteessa taiteilijalta edellytetään uudenlaista osaamista. Yhteisön kanssa työskenneltäessä taiteilijalta vaaditaan muun muassa analysointitaitoja, sosiaalisia taitoja, organisatorisia taitoja sekä yhteiskunnallisten organisaatioiden ja rakenteiden tuntemusta ja yhteistyökykyisyyttä. Taiteilijalta voidaan odottaa subjektiivisuutta ja empaattisuutta sekä intuitiivisuutta, kokemuksellisuutta ja tarkkailevaa asennetta. Taiteilijan alkaessa analysoida sosiaalista tilannetta taiteensa kautta, vaaditaan häneltä taitoja, joita oletetaan olevan yhteiskuntatieteilijällä, tutkivalla journalistilla tai filosofilla.” (Mikkeli amk 2008)

“Yhteisötaide vaatii taiteilijalta henkilökohtaista sitoutumista käsiteltäviin asioihin. Yhteisötaiteilijalla on myös eettinen vastuu toiminnan ja teoksen vaikutuksista. Tämän vuoksi taiteilijan on pohdittava ammatillista suhdettaan kohderyhmäänsä eli yhteisöön. Erityisen tärkeä ominaisuus taiteilijalle on epävarmuuden sietokyky: yhteisötaiteessa lopputulosta ei voida etukäteen määrittää eikä ennakoida, ja tarkan suunnitelman mukainen eteneminen on mahdotonta.” (Mikkeli amk 2008)

“Yhteisötaiteessa taiteilijan ei kuitenkaan tarvitse osata ja hallita kaikkea, sillä yhteyksiä ja yhteistyön mahdollisuuksia voidaan hakea monilta eri suunnilta, eri tieteiden ja yhteiskunnan eri toimintasektoreiden väliltä. Yhteisötaiteilijan rinnalla voivat työskennellä vaikkapa sosiaalityöntekijä, nuorisotyöntekijä, taidekasvattaja tai ympäristösuunnittelija. Taiteilija on yhteisötaiteellisissa projekteissakin vain taiteilija.” (Mikkeli amk 2008)

3 TYYLIT

3.1 Kalligrafia

Kalligrafia tarkoittaa kauniisti kirjoittamista. Kirjoittaminen alkaa siitä, kun sinulla on paperia ja kynä. Sekä pöytä niiden alla. Pöydällä mielellään kirjoitusalue, jonka saa kallistettua. Jotta kirjoitusasento olisi mukava. Ensin aloitetaan tikkukirjaimista, joita harjoitellaan. Paperina käytetään kopiopaperia joka ei ole ihanteellisin paperi sitten kun siirrytään terällä kirjoitukseen. Ennen terään siirtymistä harjoitellaan kaksoiskynällä. Kaksoiskynällä kun piirretään, piirron jälkeen voit huomata siihen piirtyneen kirjainmuodon. Kirjaimen voit värittää nähdäksesi sen paremmin. Kirjoittaessasi voit ensin käyttää apuviivoja. Mutta tarpeeksi kauan kirjoitettua voit unohtaa yläviivan. Terällä kirjoittamiseen palatakseni, siihen tarvitaan mustetta ja niitä teriä. Teriä on eri kokoisia. Vasenkätisille on omat terät. Musteet joilla kirjoitetaan, tankomustetta jota hierretään alustaan (sitä varten olevaan), pullomustetta ja peitevärit. kirjoittaa voi myös millä vaan jopa maidolla. Jos terät ovat uusia ne täytyy ”vihkiä” käyttöön. kuumalla vedellä tai syljellä. Terissä on vaha päällä ja se on saatava pois, jotta muste luistaisi kirjoitettaessa. Tähän vaiheeseen päästyäsi pitäisi vielä viivoittaa paperi. Kirjainten x-korkeus on viisi terän leveyttä. Isot kirjaimet ovat seitsemän teränleveyttä. Viivoitettua voit aloittaa terä harjoitukset. Erilaisi teräkulmia hyväksi käyttäen saat erilaisia kirjaimia. Aina aloitetaan isoista kirjaimista ja nimenomaisesti Roomalaisista isoista kirjaimista. Taidon karttuessa opit lisää kirjaimistoja. Jokaisen kirjaimiston jälkeen tehdään joku työ. Ruono tai sananlasku, tekstataan sanat ja leikataan ne paperista. Puhtaalla paperilla aloitetaan hakemaan paikkoja sanoille. Teipataan sanat paperiin paikoilleen ja tässä vaiheessa voidaan vielä harjoitella tekstiä. Ennen kuin merkataan sanojen paikat varsinaiselle kirjoituspaperille. Joka on paremaa paperi kuin kopiopaperi. Yleensä tuollaista 250 - 300 g paperia. Sitten kun paikat on merkitty, voidaan vieläkin harjoitella, jos tarve on. Sitten kirjoitetaan sille ”paremmalle” paperille. Toivotaan parasta ja pelätään pahinta.

3.2 Italic

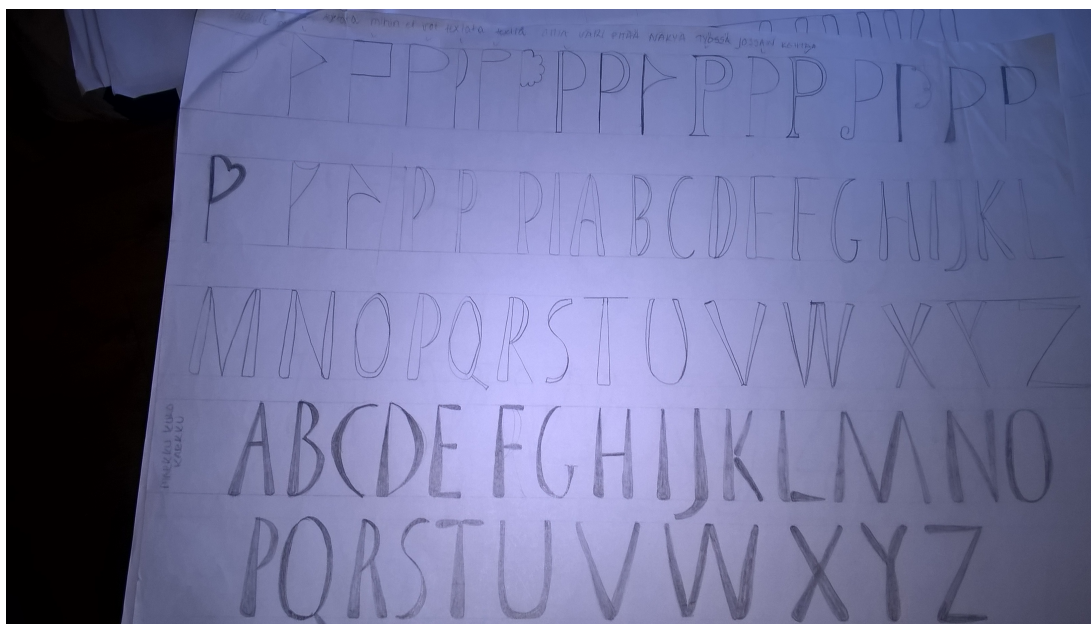
”Renesanssiajan (1300-1500) Italiassa elpyi muun kulttuurin ohella myös kirjoittamisen taidon harrastus. Vanhoja käsikirjoituksia, joiden uskottiin olevan peräisin antiikin ajoilta. Mutta jotka tosiasiaassa olivat nuorempia, tutkittiin ja kopioitiin. Kirjueerin määrä lisääntyi ja taidot kehittyivät huippuunsa. Ajalta on peräisin useita arvostettujen mestareiden kirjoitusoppaita, mikä kertoo kalligrafian taidon arvostuksesta humanistien keskuudessa.” Kirjaimistoja kutsuttiin humanistikursiiviksi tai kansliakursiiviksi. Nimitys kansliakursiivi johtuu siitä, että paavin kansliassa tehtiin paljon kirjoitustyötä ja kehitettiin kirjoitustyyliä.” (Airas ym. 1996 sivu 38)

”Perusitalic on monipuolinen kirjoitustyyli mm. sen tähden, että se oli aikansa hyötökirjoitus ja muotoutui kirjoittajansa mukaan. Sitä voi venyttää, litistää, tiivistää, keventää, painottaa, pienentää ja suurentaa. Se mukautuu lähes loputtomiin muunnelmiin.” Kirjoituskulma 35 - 45° kaltevuuden ollessa 5°. Sinun täytyy hallita perusteet, jotta voisit varioida kirjaimia.” (Airas ym. 1996 sivu 42)

”Italicin kursiivi on rytmikäs, eloisa käsialakirjoitusta muistuttavaa italicin muunnelma”. Ominaisuuksiltaan se on samanlaista kuin perusitalic. Kirjoituskulma 35-45° kaltevuuden ollessa 5 - 10 °. Humanistikursiivi (italicin kursiivi) on kalligrafien ihannkirjaimisto. Vähäiset terän nostot tekevät kursiivista nopeasti kirjoitettavaa. Kirjaimet yhdistyvät ohuilla alapääteistä jatkuvalla diagonaaliviivoilla seuraavaan kirjaimeseen. ”Moni kykenee kirjoittamaan kauniita koristekuvioita spontaanisti liikkeen logiikkaan luottaen. Mutta harjoittelemalla saa lisää varmuutta. Kirjaimet on jaettu muotojen mukaisesti viiteen ryhmään. Valtaosa kirjaimista muodostuu myötäpäivään ja vastapäivän suuntaisista vedoista.” (Airas ym. 1996, sivunumero 44)

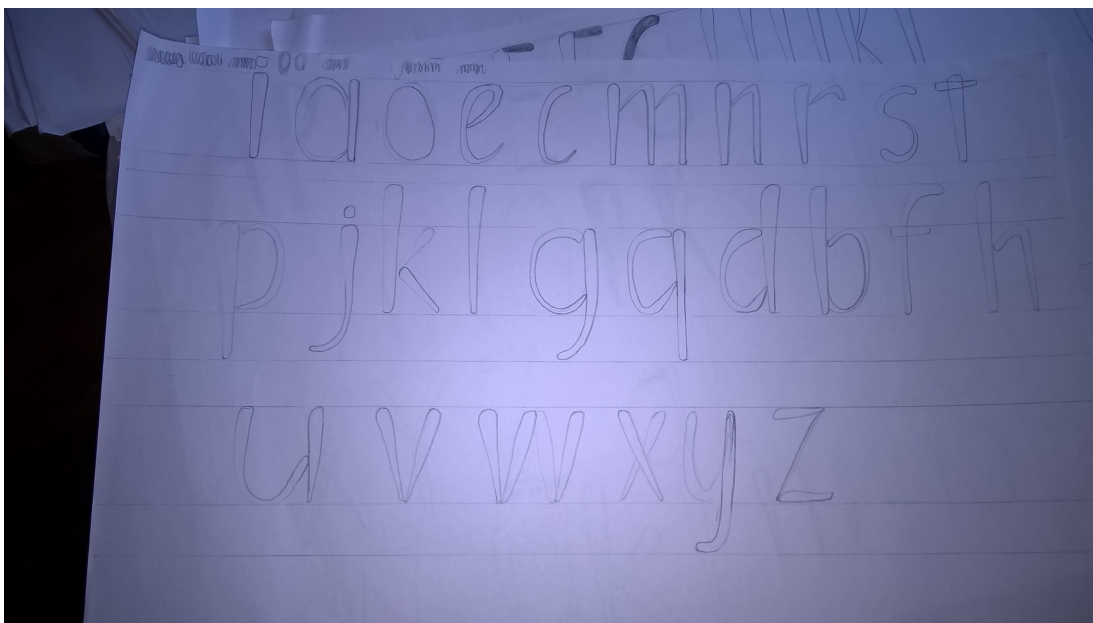
3.3 Piirretyt kirjaimet

Piirretyt kirjaimet kurssilla suunniteltiin omat aakkoset. Piirretyjen kirjainten opettajana toimi Tom Perkins kivenveistäjä Englannista. Piirsi taululle ensin isot kirjaimet Piirretyt kirjaimet perustuvat neliöön jolla oli tarkat mitat. Rungon leveys 6 mm kirjaimen korkeus 60 mm. Kun neliö jaettiin kymmeneen osaan, yhden osan leveys oli 6 mm. Ensin sinne piirrettiin O- kirjain. Sen jälkeen tuli sitten kaikki muut.

Kuva 1. Omat isot kirjaimet

Isojen kirjainten mittasuhteet olivat 6 mm viivan paksuus ja kirjaimen korkeus 60mm. Kirjaimet perustuvat Roomalaisiin suuraakkosiin. Isojen jälkeen tuli pienet kirjaimet. Joiden rungot piirrettiin mittasuhteita käyttäen rungot oli 40mm korkeita ja viivan paksuus 4 mm.

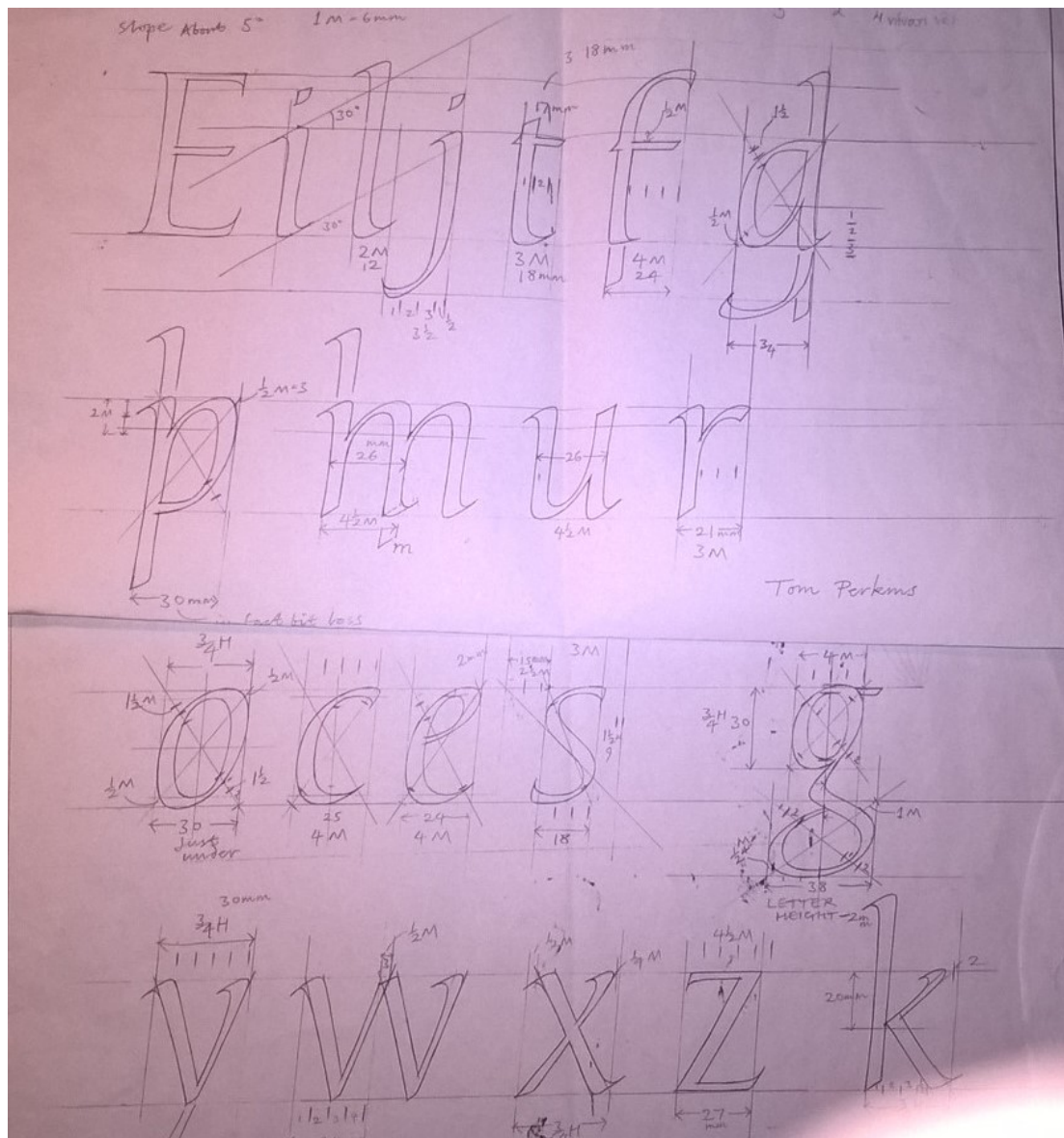

Kuva 2. Omat pienet kirjaimet

Omien kirjainten suunnittelussa, tiesin aika pian minkälaisia kirjaimia halusin tehdä. Muotona oli luun malli.

Kirjainten välistykseen käytetään n-kirjainta ja sanojen väliin o-kirjainta. Kirjainten x-korkeus on terän leveys viisi kertaa.

Lopputyössä käytin pieniä kirjaimia. Jotka saimme Tom Perkinsiltä.

Kuva 3. Näitä piirrettyjä kirjaimia käytin nypläämissäni kirjaimissa.

4 NYPLÄÄMINEN

4.1 Nypläämisen historia

Nypläämiseen liittyy nypylät, neulat, malli ja alusta Nyplätyt pitsit ovat olleet tärkeitä kotiteollisuustuotteita. Pitsejä on ollut sekä säätyläisten, että kansan naisten vaatevarastoissa sekä kirkonmiesten kuin maallikkojenkin puvustoissa. Alkuvaiheita ei tunneta. Yleisesti oltiin sitä mieltä, että Italia on pitsien kotimaa. Vanhin Suomessa löydetty pitsi on pitsikudelman jäännös soljessa. Käytetty puvun koristeena 1400-luvulla ehkä aiemmin edellisen vuosisadan loppupuolella. Katolinen kirkko oli ensimmäisiä, jotka ottivat pitsit käytäntöön ja se vaikutti huomattavalla tavalla pitsiteollisuuden taiteelliseen kehitykseen ja pitsien levikkiin. Kirkko varasi kauneimmat ja arvokkaimmat pitsit tekstiileihinsä. Upeimmat taisi olla kardinaalien virkapuvuissa. Useimmissa luostareissa nunnat nypläsivät ja ompelivat kirkon tarpeisiin. Italiassa kerrotaan aikaisemmin kuolevaa varten olleen pitseillä koristettu lakana ja tyynyliina.

Pitsien käyttö saavutti Ruotsi-Suomessa jo 1600-luvun ensimmäisellä puoliskolla sellaisen laajuuden, että sitä alettiin hallituksen taholta säännöstellä. v.1644 joulukuun 17. päivänä julkaistiin asetus, jossa kiellettiin pitsien ja pellavariihmanyttinkien käyttäminen. Sen jälkeen kun kielto astui voimaan, alkoi tulla sakkoja ja viimeisenä tavarat takavarikoitiin. Silloin kun tuontikieltoja on langetettu, ihmisten on ollut tyytyminen kotmaassa valmistettuihin pitseihin. Silloin taitavimmilla nyplääjillä oli tilaisuus ansaita tuloja töillään. Vasta 1700-luvun puolivälissä jollain seudulla saanut merkittävän jalansijan. Se kiinnittää viranomaisten huomion, jolloin korkeassa asemassa olevat virkamiehet yrittävät tukea nypläystoimintaa. Ulkomaisten pitsien tuontikielloilla yritettiin ilmeisestikin tukea kotimaista nypläyskulttuuria. Italiassa varsinkin luostarit toimivat pitsinvalmistuskeskuksina. Raumalla kaikki pikkupojat opetettiin nypläämään ja vanhat miehet aikoinaan löyty myös nypläystyynyjen läheltä.“

“Yksi Cunjal. Ihminen valitta että hän Reestäns Kaupungin paikoile Pudottanut yhden Knypylän Dynyn Joka sen olis Ylös ottanu tekis nin Hyvin ja ilmottais”. Tämä pieni käsinkirjoitettu ilmoitus kuuluu Rauman pitsinnypläyksen historian varhaisimpiin todistuskappaleihin.

Orimattilan Heinämaalla pojat oppivat jo lapsena nypläystaidon, useat heistä nuorina miehinä opettivat taidon toiselta paikkakunnalta tuomalleen morsiamelle. Lapsesta asti sai nyplääjää opetella ja harjoitella sitkeästi saavuttaakseen tarpeellisen nopeuden ja taitavuuden. Kerrotaan, että heinämaalaiset antoi lapsille tinkityötä. Useasti oli kudottava 15 tuntiakin vuorokaudessa, jotta tinki tuli täyteen. Useimmiten työt lakkasivat nypläämstä naimisiin mennessä. Mutta ei suinkaan kaikki. Monet alkoivat uudelleen nyplätä kun lapset kasvoivat ja muuttivat pois. Aika normaalia oli, että lesket nypläsivät henegenpitimikseen. Vaikka nyplääjät ansiot ja säästöt olivat pienet, nyplätä piti kuitenkin. Pienet tulot ja olemattomat kulut. 1700- 1840 oli raumanpitsin kulta-aikaa. Sen jälkeen pitsien käyttö väheni. Pitseistä tuli paksumpia liinavaatepitsejä. 1900 halvat tehdaspitsit veivät sijaa käsin nyplätyiltä pitseiltä. 1910 luvun alusta Rauman kaupunki myönsi varoja nypläyskurssin järjestämiseen- Rauman kansalaisopistolla nypläystä opetettu säännöllisesti vuodesta 1947 alkaen.

(Aino Linnove: Suomalaisen Pitsinnypläyksen kehitysvaiheita 1500-luvulta 1900-luvulle 1947)

4.2 Nypläämisen nykypäivää

Tänäpäivänä nypläystaito on levinnyt koko maahan. Kiitos kuuluu kansalais- ja työväenopistoille. Nykyihminen tuskin tekee enää pitsejä lakanoihin ja tynnyliinoihin. Enemmänkin kiinnostuksen kohteena ovat vaateus, kodin sisus sekä niihin liittyvät pitsit. Muistaa tehdessään huilata tarpeeksi.

“Pitsinnypläämisestä käytetään eri nimiä, eri alueilla. Länsi Suomessa nyplätään pitsiä ja Raumalla ja Heinämaalla kudotaan pitsiä. Heinämaanpitsinkutojan tytär nypläsi 6 metriä pitsinauhaa koisteeksi hääpukuunsa. Pitsitupa on Heinämaan Pitsinkutojat ry:n ylläpitämä nyplättyjen tuotteiden, mallien ja muita nypläykseen liittyviä tuotteita. Järjestävät myös kursseja lapsille ja aikuisille.” (www.heinamaanpitsit.fi)

“Raumalla järjestetään Pitsiviikko ja myös mustan pitsin yö. “Pitsiviikon ohjelmassa on kiinnostavaa tekemistä kaikenikäisille kävijöille, paikallisille ja paikkakunnalla vieraileville. Raumalaista pitsiperinnettä kunnioittava tapahtuma tuo esille paikallista osaamista musiikin, teatterin ja taiteen muodossa ja vierailevia tähtiä unohtamatta.

Kulttuuritapahtumat levittäytyvät Vanhan Rauman lisäksi myös laajemmalle alueelle Rauman ympäristökuntiin. Pitsiviikon ohjelmakokonaisuus järjestetään yhteistyössä useiden paikallisten toimijoiden kanssa. Suurin osa tapahtumista on pääsymaksuttomia. Yhdeksän festivaalipäivän ajan koko kaupunki toivottaa pitsivieraat tervetulleiksi nauttimaan kesäisistä tapahtumista sekä kaupungin tunnelmasta.”(www.rauma.fi)

“Pitsiviikon näyttelyt tuovat esille vahvaa pitsiosaamista perinteisin ja innovatiivisin tavoin. Runsaasta näyttelytarjonnasta voi poimia omaan makuunsa historiaa tai taidetta, ja päästä kurkistamaan paikallisten taiteilijoiden työhuoneisiin. Monenlaiset kahvilat ja markkinatapahtumat esittelevät kansainvälisten makutuulahdusten lisäksi paikallisia perinteisiä makuja lapskoussista topseilvellinkiin. Vanhan Rauman kävelykierrokset kertovat alueen historiaa ja pihakirpputorit avaavat pihojen ovet yleisölle.” Raumalainen kulttuurin ja opetusalan sekatyömies luokanopettaja ja pitsitaiteilija. Aatteli kysyttäessä haluaisiko hän oppia nypläämään? Sitäkin pitää kokeilla ja jäi koukkuun.” (www.thorstrom.com)

” Keski-Pohjanmaan Taitokeskuksissa vietettiin Taidonpäivää tiistaina, silloin pääsi kokeilemaan “Tarmon-malliin” pitsinnypläystä. Sanottiin kylläkin jollei tiistaina pääse niin lauantainakin voi tulla. Perinnetekniikat kiinoostavat muitakin kuin aktiivisia käsitöiden harrastajia. Koulutuspäällikkö sanoo, että nypläyksen olevan harvojen harrastus ja madaltavat näin kynnyistä vaikeaksi koettuun tekniikkaan. Teemaviikon idean oli suunnitellut Raumalainen pitsitaiteilija Tarmo Thorström. Hänen suunnittelema heijastinpitsin nyplääminen onnistuu hyvin video-ohjeen avulla. Nypylöinä käytetään pyykkipoikia. Ihan äkkiä ei pitsi valmistu, aikaa menis noin neljä tuntia.” (www.thorstrom.com)

“Kouvolan Seudun Nyplääjät ry nykyisin vilkas yhdistys jonka jäsenet kokoontuvat kerran kuussa nypläämään aamusta iltapäivään. Yhdistyksessä järjestetään myös retkiä erilaisiin nypläystapahtumiin, messuille ja jopa ulkomaille. Bryssel on kuuluisa pitsesistään ja on oiva matkakohde niistä kiinnostuneille nyplääjälle. Taitava tekijä erottaa kyllä ulkomaisen pitsin suomalaisesta. Brysselin pitsit ovat hienompia ohuemmasta langasta nyplättyjä. Yhdistyksen puheenjohtajan mukaan suomalainen nypläys on saanut vaikutteita idässä nyplättävästä nauhapitsisistä.” (<http://yle.fi/uutiset/3-5442971>)

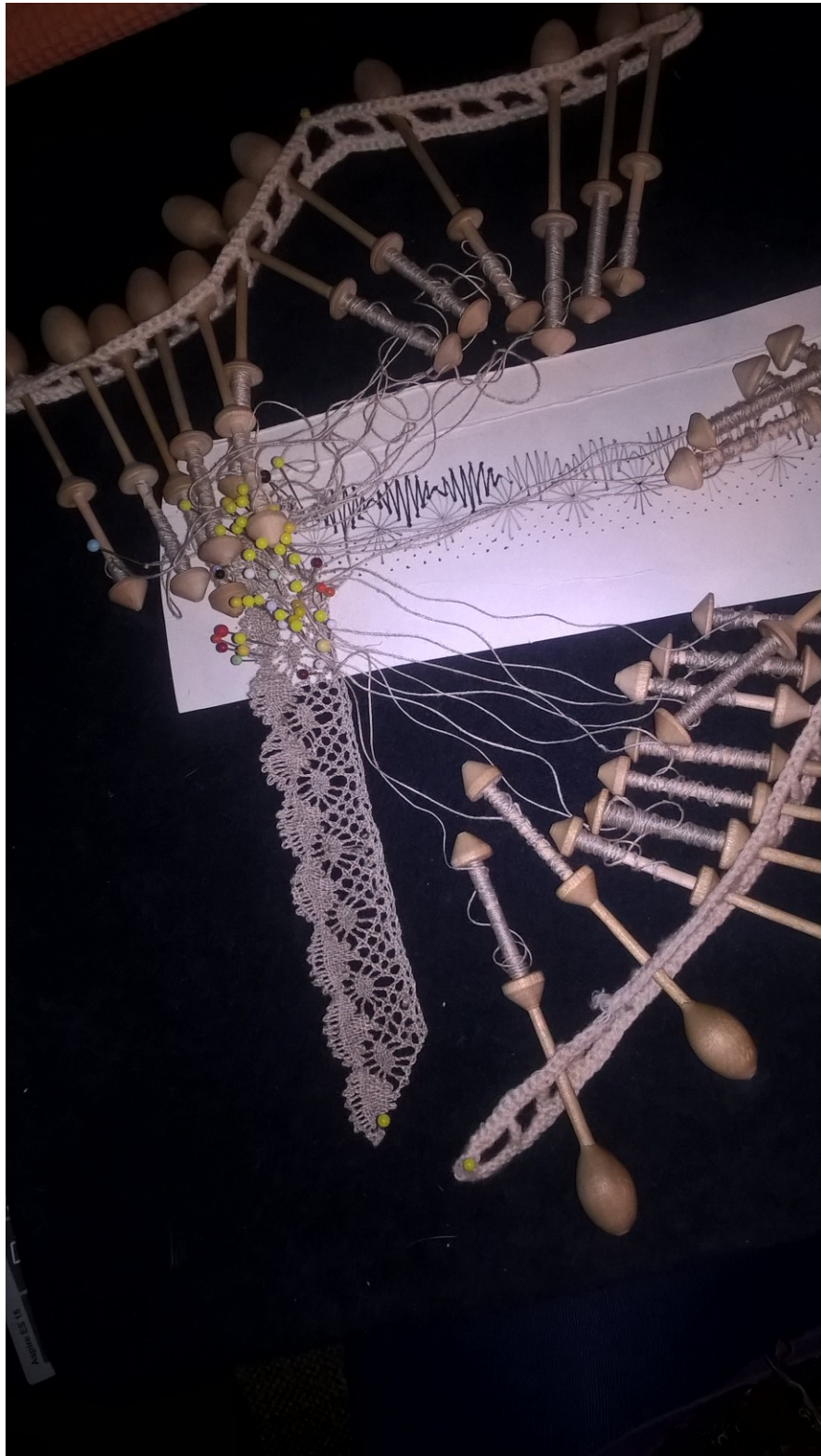
“Suomen pitsinnyplääjät ry on valtakunnallinen pitseistä kiinnostuneiden ja nyplääjien yhdistys. Yhdistyksen tavoitteena on toimia nyplääjien yhdyssiteenä, kerätä ja välittää jäsenistölle tietoa nypläyksestä, pitseistä ja alan tapahtumista. Järjestön toimintaan kuuluu lisäksi yhteisten tapaamisten järjestäminen eri puolille Suomea. Syyskokous järjestetään lokakuussa ja kevätkokous maaliskuussa. Yhdistys julkaisee PITSIPOSTI – jäsenlehteä 4 numeroa vuodessa, joka sisältyy jäsenmaksuun. Yhdistys järjestää myös näyttelyitä ja pitsinsuunnittelu kilpailuja.” (www.suomenpitsinnyplaaajat.fi)

“Espoon Pitsinnypläys ry – Esbo Spetsknyppling rf pähkinänkuoressa. Pääkaupunkiseutu ei ole kuulunut nyplättyjen pitsien alueisiin, mutta silti Espoossa toimii vireä pitsiyhdistys. Espoon Pitsinnypläys ry on perustettu 27.05.1987. Pitsinnypläys on ollut mukana Espoon kaupungin työväenopiston kurssiohjelmassa vuodesta 1968. Ajan kuluessa aktiiviset nyplääjät – sekä nypläyksen opettajat että opiskelijat – päättivät perustaa yhdistyksen kokoamaan eri puolilta Espoota nypläyksen harrastajat yhteen. Jo ensimmäisen toimintavuoden 1987 aikana jäsenmäärä ylitti 100 henkilöä. Tällä hetkellä yhdistyksessä on n. 150 jäsentä – sekä naisia että miehiä ikähaarukan ollessa 12-90 vuotta. Jäsenet ovat etupäässä espoolaisia.” (www.espoonpitsinnyplays.fi)

5 NYPLÄTTYJEN KIRJAINTEN VALMISTUS

Kirjainten valmistushan alkoi ensin kurssille menosta. Kurssi oli Valkeakoski Opistolla Pitsinnypläysluokassa. Nypläysluokassa ei ollut nyplätty kirjaimia.

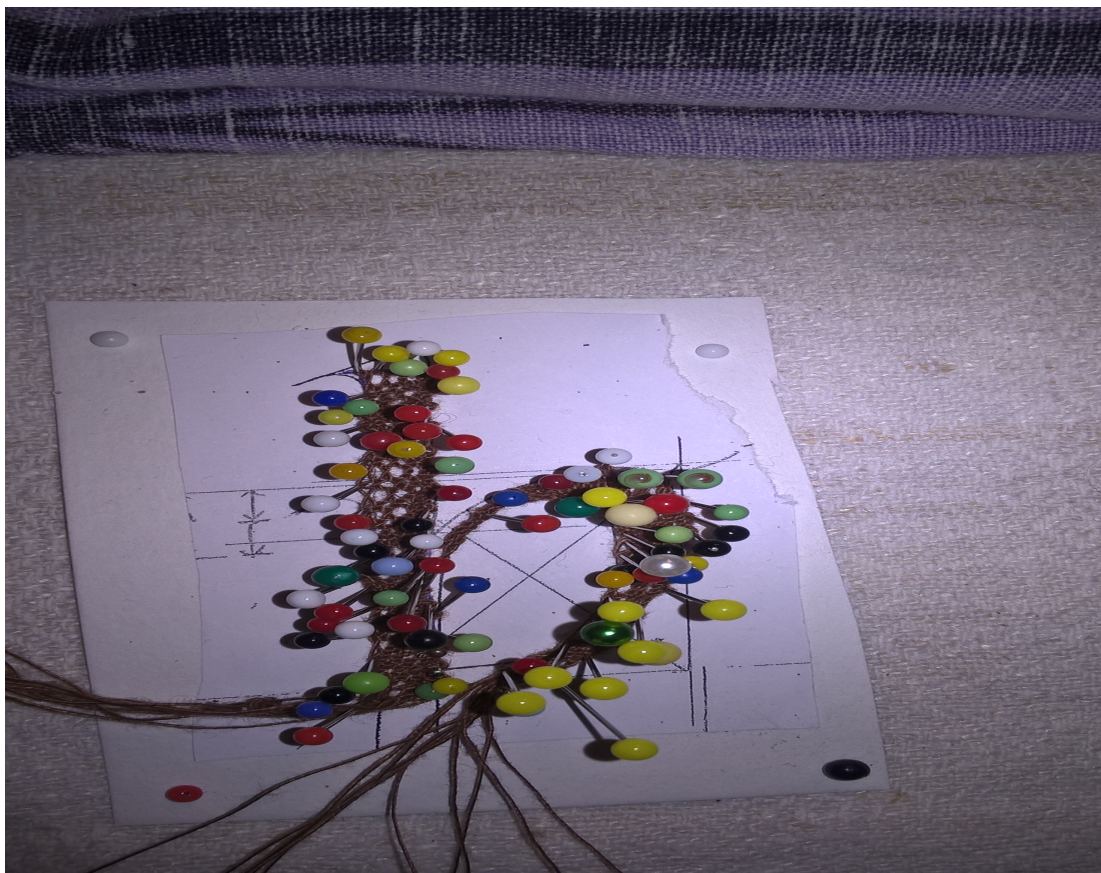
Välineitä nypläyksessä on nypylät, malli, langat, nuppineulat ja alusta. ”Nypläyksen alustana käytetään mieluiten nypläystyynyä. Lanka puolataan nypylöille ja työn alla oleva pitsi tuetaan nuppineuloin. Kaikissa pitseissä paitsi nyytingeissä käytetään valmiiksi pisteltyä mallia. Mallipahviksi soveltuu prespan-kartonki, jota saa ostaa sähkötarvikkeiden tukkuliikkeestä. Pitsinnypläyksessä käytetään ensisijaisesti kierrettyä pellavalankaa joko luonnonväristä tai valkaistuja (puoli- tai kokovalkoinen). Joissakin tapauksissa käytetään myös värillisiä lankoja.” (www.espoonpitsinnyplaus.fi)

Kuva4. Välineitä mitä nyplätessä käytetään.

Ensin opettelin lyönnit jotka ovat kaiken alku. Lyönnit opitaan tekemällä- On puolilyönti, koko lyönti ja liinalyönti. Muutamat harjoitustyöt tuli tehtyä.

Harjoiteltaessa lankakin katkesi muutaman kerran. Tulihan sekin tehtyä, eli korjaus. Sitten olikin jo kiire alkaa harjoitella kirjaimia.

Kuva 5. Omalla värillä nyplätty kirjaimen alku.

Ensin nypläsin kirjaimia oman värin värisestä langasta, villasilkistä. Lanka oli venyvää, kun neulat jotka tukevat työtä alustalla irrotettiin.

Työ meni kasaan. Seuraavaksi otettiin pellavalanka käyttöön ja sillä aloitettiin kirjainten nypläys. Se alkoi sitten sujua. Tehdessä valitsin värit joita täydensin matkallamme Wetterhoffille ja käymään Jatan Aitassa ostoksilla ja siellä olleessa pitsinäyttelyssä.

Kirjaimet leikattiin paperista ja sen jälkeen muovitettiin, että kestäisi neulan pistot sekä mahdollisesti kostumisen. Kirjain alustalle ja aloitusneulat paikoilleen ja langat pitää olla valmiiksi keritty nypylöille. Esim. a-kirjaimen nypläminen:

Työssä on 5-6 paria nypylöitä. Aloitin kirjaimen sakarasta, siirtyen alaspäin. Tullessani ”oksan” kohtaan jätin 4 paria jalkaa varten odottamaan. Koska kirjaimen oksan tein vain kahdella parilla. Työhön lisään tarvittavat nypylät kaarretta ylös tullessa. Kaikki ”oksalliset” kirjaimet tein oksankohdassa samanlailla.

Ensimmäisten kirjainten teko kesti. Mutta saatiinhan ne valmiiksi loppujen lopuksi. Työstämisen viime vaiheessa tuli tehtyä virhe, joten kirjaimet olivat käyttökelvottomia.

Kuva 6. Käyttökelvottomat ja harjoittelu kirjaimet.

Uusien tekemiseen ei sitten mennyt kuin viikko. Se vauhdin hurma iski taas. Kirjaimia kokeiltiin eri malleissa, kirjaimet olivat paperia tässä vaiheessa.

Kuvat 7.,8.,9. Kuvia erilaisista asetteluista.pohjakankaalle.

Pohjakangas mihin kirjaimet kiinnitettiin, oli oltava jotakin valuvaa mustaa koska kirjaimet erottuisivat siitä paremmin kuin valkoisesta. Kankaaksi tuli mustaa velouria, jossa oli "tähtitaivas". Mustasta värilliset kirjaimet erottuivat paremmin

Loppumetreillä työhön lisättiin äidin tekemä pitsiliina, joka oli tosi hienoa. Vaihtoehtojakin oli kaksi pyörreä ja neliö. Kuva keertoo kumpi oli papermpi.

Kuva 10. Työ valmis raamitettu ja lasitettu.

Pohjakangas nidottin pohjalevyyn kiinni joka laitettiin panoraama raameihin. Työ tulee olemaan keväällä pitsinnyplääjien näyttelyssä Valkeakoskella.

5.1 Pitsinnypläyksestä ja muusta

Kirjoittamisessa oli aina kiire johonkin. Vauhtia piisasi ja siitä opettajakin huomautti monta kertaa. Kirjoittaessani minun piti aina puhua samaanaikaan ja mielellään olisi radio saanut huutaa korvan juuressa. Nypläys on erilaista. Siihen pitää rauhoittua ja alkaa työstämään sitä mitä olet tekemässä. Voi olla minulla siksi näin, kun en ole varsinaisesti vielä kauaa nyplännyt. Kyllä ne muut siellä puhuu kaiken aikaa. Enkä tässä vaiheessa ala ainakaan vielä tulevana vuonna nypläämään pitsiä saati sitten liinoja. Ajattelin alkaa nypläämään seuraavia kirjaimia. Tekisin neljä vuoden aikaa. Nyt kun on talvi niin aikaan sopivan, ei niinkään joulun sopivan. Ei ehdi enää! Kirjaimista en vielä tiedä mitä käytän seuraavissa töissä. Vaikka italicissä riittää variaatioita.

Meidän suvussa on aina tehty käsitöitä polvesta toiseen. Äiti lähempänä oli käynyt kouluakin asian hyväksi. Lapsena vaatteeni oli äidin tekemiä. Sitten aloin itse jo hyvin nuorena tekemään nukelleni vaatteita, ompelin ompelukoneella housut ja takin. Kuidoin villapaidan samanlaisen kuin itselläni. Housut ja takki oli samanväriset kuin itselläni. Minun housulahkeistani kun olin aika lyhyt silloin. Vaikken nytkään mikään pitkä ole. Vasta näiden jälkeen mummoni opetti minut kutomaan villasukkia. Sen jälkeen aloin tekemään käsitöitä aina vaan enemmän. Äitini aloitti pitsinnypläyksen josakin 80-luvulla. Aina kun kävin kotona oli jokin työ menossa. Silloin vuosien jälkeen alkoi kerjääminen lähteä hänen kanssaan kurseille. Ei vaan ikinä sattunu olemaan sitä aikaa. Oli puhetta, että äiti opettaa minut nypläämään. Se asia väistettiin koska olimme sen verran eri paria ettei se olisi ollenkaan onnistunut. Siksi se mummu minulle opetti sukan kutomisen!

No sitten vuodet vierivät opiskelut Kankaanpäässä alkoivat. Ei silloin tienny missä tänäpäivänä ollaan. Tuli sittem aika lopputyön. Jonka tein nypläämällä. Olihan se ainutkertaista kertakaikkiaan. Siinä on vielä paljon tehtävää. Jos nyt nämä omat unelmat ensin ja jos viimesenä jos aika antaa myöten ne tavalliset nypläystyöt mitkä jäänyt valitettavasti vieläkin tekemättä. Nyplääminen nyt tuntuu vain jotenkin mielekkäältä, vaikka työasennot ovat huonot. Jatkelen sitten jossakin välissä äitini kesken jääneitä töitä. Kun nekin on tehtävä loppuun joskus. Oi jospa olisi äitini nähnyt mikä lapsesta tuli ja mitä se sai aikaan.

LÄHTEET

Aino Linnove; Suomalaisen pitsinnypläyksen kehitysvaiheita 1500-luvulta 1850-luvulle.

Annukka Airas, Topi Heiskanen, Liisa Uusitalo ja 1996, Kalligrafia Tekstausopas WSOY

Mikkelin amk 2008 Yhteisötarvikemateriaali

Päivi Rajamäki Julkaistu Mielenterveys-lehdessä 1/16)

Raumanpitsin kurssisivusto

www.heinamaanpitsit.fi

www.rauma.fi

www.suomenpitsinnyplaaajat.fi

www.thorstrom.com

<http://yle.fi/uutiset/3-5442971>)